

Regeringens proposition

1980/81:46

om viss följdlagstiftning till socialtjänstlagen m.m.:

beslutad den 30 oktober 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

KARIN SÖDER

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås en anpassning av området för stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m.m. till 69 § socialtjänstlagen (1980:620). Båda föreskriver nu skyldighet för enskilda personer och sammanslutningar att söka tillstånd om de vill bedriva institutionsvård inom socialtjänstens område. Vissa mindre justeringar föranledda av socialtjänstreformen föreslås också i lagen (1964:143) om bidragsförskott och i lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna. I propositionen föreslås även att polisens befattning med efterforskning och utredning i ärenden om bidragsförskott upphör.

Slutligen föreslås en ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag i syfte att säkerställa de blivande adoptivföräldrarnas rätt att uppbära barnbidrag för ett utländskt barn under tiden före adoptionen.

1 Förslag till**Lag om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m.m.**

Härigenom föreskrivs att 2 § stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m.m. skall ha nedan angivna lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*2 §¹

Stadgan är ej tillämplig på

1. omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, varom finns särskilda bestämmelser,

2. vård av handikappade, till vilken statsbidrag utgår,

3. kontrollerad familjevård eller därmed jämförlig vård,

4. anstalt, avsedd för riks försäkringsverkets sjukvårdande verksamhet,

5. barnvårdsanstalt,

5. sådant hem för vård eller boende för vilket krävs tillstånd enligt 69 § socialtjänstlagen (1980:620),

6. anstalt eller inackorderingshem (behandlingshem) för missbrukare av alkohol eller narkotika, till vilket statsbidrag för anordnande eller drift utgår,

7. annat i 1 § avsett vårdhem för vilket regeringen meddelat särskilda föreskrifter.

6. annat i 1 § avsett vårdhem för vilket regeringen meddelat särskilda föreskrifter.

Har enskilt vårdhem inrättats med bidrag av statsmedel eller utgår statsbidrag till dess drift, skall stadgan tillämpas endast i den mån den ej strider mot statsbidragsbestämmelserna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

Den som vid lagens ikraftträdande har tillstånd att driva ett enskilt vårdhem enligt denna stadga skall anses ha föreskrivet tillstånd även enligt 69 § socialtjänstlagen (1980:620), om hemmet i fortsättningen blir att anse som ett hem för vård eller boende enligt socialtjänstlagen.

¹ Senaste lydelse 1977:375.

2 Förslag till Lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott

Härigenom föreskrivs att 6 och 19 §§ lagen (1964:143) om bidragsförskott¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Den som önskar erhålla bidragsförskott eller vill komma i åtnjutande av högre förskott skall göra ansökan därom. Ansökan göres av vårdnadshavaren eller särskilt förordnad förmyndare för barnet. *Är barnet omhändertaget för samhällsvård, får ansökan göras även av barnavårdsnämnd.*

Den som önskar erhålla bidragsförskott eller vill komma i åtnjutande av högre förskott skall göra ansökan därom. Ansökan göres av vårdnadshavaren eller särskilt förordnad förmyndare för barnet. *Om barnet har beretts vård i ett familjehem eller ett hem för vård eller boende inom socialtjänsten, får ansökan göras även av socialnämnden.*

Ansökan skall innehålla nödiga upplysningar för bedömning av barnets rätt till bidragsförskott ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. Är sökanden ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med förhållandena förtrogna personer. Därest underhållsbidrag fastställts för barnet, skall domstols beslut eller annan handling, som kan ligga till grund för indrivning av bidraget, i huvudskrift eller bestyrkt avskrift fogas vid ansökningen, såframt dessa handlingar ej eljest äro tillgängliga för försäkringskassan.

19 §²

Allmän försäkringskassa äger er- hålla polismyndighetens biträde för efterforskande av underhållsskyldig, som häftar i skuld för utgivet bidragsförskott, ävensom för verkställande av utredning rörande den underhållsskyldiges förmåga att återgälda förskotten.

Vad i 95 och 96 §§ barnavårdsla- gen är stadgat skall äga motsvarande

I mål eller ärenden enligt denna lag får delgivning inte ske med tillämp-

¹ Lagen omtryckt 1976:277.

² Paragrafen föreslås ändrad även i prop. 1979/80:1.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

*tillämpning beträffande ärenden om
bidragsförskott.*

*ning av 15 § delgivningslagen
(1970:428).*

Denna lag träder i kraft vad avser 19 § den 1 januari 1981 och i övrigt den 1 januari 1982.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna

Härigenom föreskrivs att 2 § lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Ett lokalt organ kan ha till uppgift att

1. för en del av kommunen eller för en eller flera anläggningar handha förvaltning och verkställighet som kan handhas av en eller flera sådana nämnder som avses i 3 kap. 13 § andra stycket kommunallagen (1977:179) och att

2. för en del av kommunen handha förvaltning och verkställighet som enligt lag eller annan författning eller enligt en statlig förvaltningsmyndighets beslut med stöd av författning ankommer på socialnämnden, barnavårdsnämnden, den kommunala nykterhetsnämnden, sociala centralnämnden, hälsovårdsnämnden, byggnadsnämnden, trafiknämnden och skolstyrelsen och som på grund av sin anknytning till kommundelen och beskaffenhet i övrigt lämpar sig för handläggning i ett lokalt organ.

2. för en del av kommunen handha förvaltning och verkställighet som enligt lag eller annan författning eller enligt en statlig förvaltningsmyndighets beslut med stöd av författning ankommer på socialnämnden, hälsovårdsnämnden, byggnadsnämnden, trafiknämnden och skolstyrelsen och som på grund av sin anknytning till kommundelen och beskaffenhet i övrigt lämpar sig för handläggning i ett lokalt organ.

Uppgifter som avser statligt reglerade tjänster får inte handhas av ett lokalt organ. Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från vad som har sagts nu.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1982.

¹ Lagen omtryckt 1979:1167.

4 Förslag till Lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag¹ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Rätten att uppbära allmänt barnbidrag för visst barn tillkommer, där barnet står under föräldrarnas gemensamma vårdnad, barnets moder eller, om föräldrarna gjort anmälan härom till allmän försäkringskassa, barnets fader. Är fader eller moder som uppbär bidrag enligt vad nu har sagts till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak för längre tid förhindrad att delta i vårdnaden, skall rätten att uppbära bidraget i stället tillkomma den andre av föräldrarna. Står barnet ej under föräldrarnas gemensamma vårdnad, tillkommer rätten att uppbära bidraget den som har vårdnaden om barnet.

I fråga om rätten att uppbära allmänt barnbidrag likställs med föräldrar de, som med barnavårdsnämndens tillstånd har tagit emot ett utländskt barn för vård och fostran i syfte att adoptera det.

Allmän försäkringskassa får på framställning av barnavårdsnämnd förordna att allmänt barnbidrag för barn, som genom barnavårdsnämndens försorg placerats i enskilt hem, skall uppbäras av den som fostrar barnet. Har barnet placerats i enskilt hem av annan än barnavårdsnämnd, får sådant förordnande meddelas på framställning av den som enligt första stycket uppbär bidraget.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1981.

¹ Lagen omtryckt 1973:449.

² Senaste lydelse 1976:617.

SOCIALDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-10-30

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Friggebo, Mogård, Dahlgren, Åsling, Söder, Burenstam Linder, Johansson, Wirtén, Holm, Boo, Winberg, Adelson, Danell, Petri, Eliasson

Föredragande: statsrådet Söder

Proposition om viss följdlagstiftning till socialtjänstlagen m.m.

---

1 Inledning

Propositionen 1979/80:1 om socialtjänsten förelades riksdagen i augusti 1979. Där togs upp förutom de centrala lagarna – socialtjänstlagen (SoL) och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) – förslag till följdändringar i ett fyrtiotal andra lagar. När riksdagen i juni 1980 antog bl.a. SoL och LVU lämnades merparten av denna följdlagstiftning obehandlad. Avsikten är att den skall tas upp under 1980/81 års riksmöte (SoU 1979/80:44 s. 2). SoL och LVU träder i kraft den 1 januari 1982 (SFS 1980:620 och 621).

Redan i propositionen om socialtjänsten förutskickades det att vissa ytterligare lagändringsförslag skulle komma att föreläggas riksdagen senare (prop. s. 638). Några av dessa läggs fram i denna proposition för att kunna behandlas samtidigt som de kvarvarande lagförslagen i propositionen om socialtjänsten. Vissa ytterligare följdändringar som är nödvändiga tas dock inte upp nu. I anslutning till riksdagsbehandlingen av SoL och LVU tillsattes på riksdagens begäran en parlamentarisk beredning för översyn av reglerna om bl.a. vård utan samtycke av vuxna missbrukare (S 1980:07, dir. 1980:45). De återstående lagändringarna har bedömts ha ett så nära samband med det arbete som pågår inom den parlamentariska beredningen att de bör anstå till dess riksdagen kan föreläggas förslag i anledning av beredningens arbete. Detta förväntas ske under våren 1981.

I propositionen tas också upp förslag till mindre ändringar i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag och i lagen (1964:143) om bidragsförskott. Dessa ändringsförslag saknar direkt samband med socialtjänstreformerna. De har dock bedömts lämpligen kunna tas upp i detta sammanhang.

eftersom de berörda bestämmelserna är föremål för ändring också till följd av socialtjänstpropositionen.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Stadgan om enskilda vårdhem m. m.

Stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m.m. (ändrad senast 1977:375), som har utfärdats efter riksdagens hörande, innehåller bestämmelser om tillsyn och kontroll över enskilda sjukhem och enskilda inrättningar inom socialvårdens område (1 §). Stadgan gäller inte för sådan vård som regleras i annan ordning, t.ex. vård av utvecklingsstörda och vård vid barnavårdsanstalter. För ett enskilt vårdhem som har inrättats med bidrag av statsmedel eller till vars drift statsbidrag utgår tillämpas stadgan endast i den mån den inte strider mot bestämmelserna för statsbidraget (2 §).

Socialstyrelsen har högsta tillsynen över de enskilda vårdhemmen. Länsstyrelserna utövar tillsynen inom länet. Länsläkaren skall i samverkan med socialkonsulenten biträda länsstyrelsen vid tillsynen. Socialnämnden i kommunen utövar den löpande tillsynen i socialt hänsenande (3 §).

Ett enskilt vårdhem får inte drivas utan tillstånd av länsstyrelsen (7 §). Om vården inte ombesörjs på ett tillfredsställande sätt eller om något annat uppenbart missförhållande föreligger och rättelse inte sker, kan länsstyrelsen återkalla tillståndet med omedelbar verkan (13 §).

Numera innehåller även socialtjänstlagen (1980:620) bestämmelser om enskilda vårdhem eller "hem för vård eller boende" som är lagens uttryck.

I 69 § socialtjänstlagen anges att en enskild person eller sammanslutning som vill inrätta ett hem för vård eller boende skall söka tillstånd hos länsstyrelsen. Ett sådant hem står under tillsyn av länsstyrelsen samt av socialnämnden i den kommun där hemmet är beläget. Nämnden och länsstyrelsen har rätt att inspektera verksamheten vid hemmet. Bestämmelserna gäller även hem som har inrättats för vård under en begränsad del av dygnet. Slutligen erinras om att det för enskilda vårdhem finns särskilda bestämmelser.

Om det föreligger något missförhållande vid ett hem för vård eller boende skall länsstyrelsen förelägga ledningen för hemmet att avhjälpa missförhållandet. Om missförhållandet är allvarligt och länsstyrelsens föreläggande inte efterkoms, får länsstyrelsen förbjuda fortsatt verksamhet med omedelbar verkan (70 § socialtjänstlagen).

I motiv till socialtjänstlagen anfördes bl.a. (prop. 1979/80:1 s. 352) att privata institutioner som skall tillgodose vårdbehov som faller inom socialtjänstens ansvarsområde inte bör få inrättas utan offentlig kontroll. En förutsättning bör vara att de kan infogas i den allmänna institutionsplaneringen och att det finns garantier för att driften kan fortsätta sedan de en gång har inrättats. – I annat sammanhang sades (s. 574) att alla hem där

verksamheten bedrivs yrkesmässigt eller där antalet vårdade eller boende regelbundet överstiger fyra, skall anses vara hem för vård eller boende som kräver länsstyrelsens tillstånd för verksamheten. Som exempel nämndes privata storfosterhem.

Propositionen gick inte närmare in på gränsdragningen mot enskilda vårdhemsstadgans tillämpningsområde. Däremot angavs (s. 638) att stadgan kunde behöva genomgå vissa justeringar i anslutning till institutionsfrågorna och att man fick återkomma till detta i särskild ordning.

Stadgan om enskilda vårdhem tillkom år 1970 och ersatte stadgan (1960:114) om enskilda sjukhem. Genom tillägget att stadgan skulle omfatta privata inrättningar för, förutom sjukvård, även "annan personlig omvårdnad och tillsyn" ville man fylla ett länge känt behov av föreskrifter om tillsyn och kontroll också över sådana enskilda institutioner som bereder vård inom socialvårdens område. Som särskilt angelägna tillsynsobjekt nämndes de privata ålderdomshemmen men även t.ex. hem för alkoholskadade och läkemedelsmissbrukare (prop. 1970:17).

Stadgan om enskilda vårdhem m.m. har kompletterats av socialstyrelsen med råd och anvisningar för verksamheten. Styrelsen har därvid bl.a. angivit sju olika kategorier av vårdbehövande för vilka godkännande av vårdhem ges enligt stadgan. Dessa kategorier är: I Akut kroppssjuka, II Långvarigt kroppssjuka, III Psykiskt sjuka med måttligt vårdbehov, IV Konvalescenter efter sjukdom, V Missbrukare av alkohol, narkotika eller andra beroendeframkallande medel, VI Personer som behöver sådan omvårdnad och tillsyn som motsvarar vård på ålderdomshem, VII Andra personer än under VI som behöver omvårdnad och tillsyn men inte egentlig sjukvård (t.ex. personer som vistas på s.k. hälsohem).

Av dessa sju kategorier är de som anges under V-VII av särskilt intresse i detta sammanhang. Ålderdomshem och hem för vård av missbrukare hör uppenbarligen till socialtjänstens ansvarsområde. Däremot bör de s.k. hälsohemmen, som närmast har till uppgift att förebygga sjukdom, räknas till hälso- och sjukvårdens område.

Den 1 januari 1980 drevs 51 enskilda ålderdomshem och 13 enskilda hem för nykterhets- och narkomanvård med godkännande enligt stadgan.

I propositionen om socialtjänsten förutsattes att någon direkt motsvarighet till de nuvarande ålderdomshemmen enligt 18-21 §§ socialhjälpslagen (1956:2) inte skall finnas inom samhällets socialtjänst i framtiden. För äldre människor med behov av särskilt stöd skall kommunen i stället inrätta bostäder med gemensam service (servicehus; 20 § socialtjänstlagen). Med servicehus avses främst lägenhetshus med gemensamma serviceanordningar. Även de nuvarande ålderdomshemmen omfattas av begreppet servicehus men strävan bör, sägs det i motiven till bestämmelsen, vara att successivt övergå från den helinackordering som erbjuds vid ålderdomshemmen till ett boende med mer individuellt anpassad service. I ett annat sammanhang slås fast att de institutionella resurser som skall ingå i äldreomsorgen inte skall

räknas som hem för vård eller boende (prop. s. 327).

Mot denna bakgrund ter det sig knappast naturligt att hävda att en privat institution, som tar emot äldre människor för omvårdnad och tillsyn under förhållanden liknande dem som råder vid dagens ålderdomshem, skulle falla under bestämmelsen om enskilda hem för vård eller boende i 69 § socialtjänstlagen. Även om en viss tendens till minskning av antalet privata ålderdomshem har märkts under senare år enligt socialstyrelsens uppgift, är det uppenbart att det ändå finns ett behov av tillsynsregler för denna institutionstyp. Med hänsyn till att risken för hastigt tillstötande ohälsa alltid är särskilt stor för äldre människor finner jag det inte onaturligt att de privata ålderdomshemmen även framdeles regleras genom stadgan om enskilda vårdhem m.m., och alltså är underkastade samma regler som de enskilda sjukhemmen, bl.a. föreskriften om en särskild vårdhemsläkare.

När det däremot gäller de privata hemmen för nykterhets- och narkotikavård bör dessa i fortsättningen räknas till hemmen för vård eller boende enligt 69 § socialtjänstlagen. De 13 hem som f.n. har godkännande som enskilt vårdhem torde så gott som samtliga vara inrättade för nykterhetsvård. De bör i fortsättningen vara underkastade socialtjänstlagens regler om tillsyn men inte behöva söka något nytt tillstånd enligt lagen.

De här redovisade övervägandena föranleder endast en mindre ändring i 2 § stadgan om enskilda vårdhem m.m. Ändringen får i och för sig anses falla under regeln i 8 kap. 18 § regeringsformen. Ändringsförslaget är dock av den beskaffenhet att det inte synes påkallat att höra lagrådet.

2.2 Lagen om bidragsförskott

Enligt 19 § första stycket lagen (1964:143) om bidragsförskott får en allmän försäkringskassa påkalla biträde av polismyndighet för att efterforska underhållsskyldiga som häftar i skuld för utgivna bidragsförskott. Motsvarande gäller i fråga om utredningar om den underhållsskyldiges förmåga att återbetala förskottet.

1975 års polisutredning har i sitt betänkande (SOU 1979:6) Polisen förordat att 19 § lagen om bidragsförskott upphävs i nu aktuellt hänseende. Enligt polisutredningen saknar ärendena samband med ordnings- och säkerhetsfrågor och det är varken från principiella eller sakliga synpunkter motiverat att polisen skall handlägga dem. Det bör i stället ankomma på försäkringskassorna att själva göra de efterforskningar och utredningar som behövs.

Polisutredningens betänkande har remissbehandlats. Förslaget har därvid tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser, bl.a. socialstyrelsen och riksförsäkringsverket:

Även jag ansluter mig till polisutredningens bedömning, som står i god överensstämmelse med de riktlinjer för att avlasta polisen vissa uppgifter som har förordats i prop. 1980/81:13 om polisens uppgifter, utbildning och

organisation m.m.

I prop. 1979/80:1 om socialtjänsten (s. 58) har föreslagits en ändrad lydelse av 19 § andra stycket lagen om bidragsförskott. I stället för nuvarande hänvisning till vissa bestämmelser i barnavårdslagen (1960:97) föreslås att andra stycket endast skall uppta ett förbud mot att använda s.k. kungörelsedelgivning enligt 15 § delgivningslagen (1970:428) i mål och ärenden om bidragsförskott. Socialutskottet har uppskjutit sin behandling av detta lagförslag till riksmötet 1980/81 (SoU 1979/80:44 s. 2).

De ändringar i 19 § lagen om bidragsförskott som har föreslagits i polisutredningens betänkande och i socialtjänstpropositionen bör lämpligen vidtas i ett sammanhang.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört bör 19 § lagen om bidragsförskott ändras på det sättet att paragrafens första stycke upphävs och dess andra stycke justeras i enlighet med det föreliggande förslaget i propositionen om socialtjänsten. Den nya lydelsen av bestämmelsen bör träda i kraft den 1 januari 1981. Jag föreslår samtidigt att en mindre justering företas i 6 § bidragsförskottslagen. Den ändringen hänger helt samman med socialtjänstlagen (1980:620) och bör därför träda i kraft först samtidigt som den, dvs. den 1 januari 1982.

2.3 Lagen om vissa lokala organ i kommunerna

I 2 § lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna (lokalorganslagen: omtryckt 1979:1167) förekommer begreppen barnavårdsnämnd, social centralnämnd m.fl. De bör från den 1 januari 1982 ersättas av enbart socialnämnd.

2.4 Lagen om allmänna barnbidrag

Rätten till barnbidrag regleras i 1 § lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag. I andra stycket sägs att allmänt barnbidrag skall utgå för här i riket bosatt barn som inte är svensk medborgare, om barnet fostras av någon som är bosatt och mantalsskriven i riket eller också om barnet eller någon av dess föräldrar sedan minst sex månader vistas i riket.

I 4 § samma lag regleras rätten att uppbära allmänt barnbidrag. 4 § första stycket reglerar rätten för barnets föräldrar att uppbära barnbidrag. I andra stycket ges bestämmelser för det fall barnet fostras av någon annan än vårdnadshavaren. Där sägs att allmän försäkringskassa på framställning av barnavårdsnämnd får förordna att allmänt barnbidrag för barn, som genom barnavårdsnämndens försorg placerats i enskilt hem, skall uppbäras av den som fostrar barnet. Vidare sägs att om barnet har placerats i enskilt hem av annan än barnavårdsnämnd så får sådant förordnande meddelas på framställning av den som enligt första stycket uppbär bidraget.

Riksförsäkringsverket har i en framställning till regeringen pekat på följande. I fall då ett utländskt barn har kommit till Sverige i adoptions syfte men ännu inte har hunnit bli adopterat saknas det någon person, som enligt den återgivna 4 § barnbidragslagen har uttrycklig rätt att uppbära det barnbidrag, som barnet är berättigat till enligt 1 § andra stycket. Barnet har som regel ingen vårdnadshavare och det har heller inte placerats i fosterhem genom beslut av barnavårdsnämnden. Däremot skall de blivande adoptivföräldrarna regelmässigt ha ansökt om barnavårdsnämndens tillstånd att enligt 47 § barnavårdslagen (1960:97) ta emot barnet som fosterbarn i avvaktan på adoption enligt 4 kap. föräldrabalken eller godkännande av utländsk adoption enligt 3 § lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption.

Riksförsäkringsverket har föreslagit att den angivna bristen avhjälpas genom en ändring i 4 § lagen om allmänna barnbidrag. Som villkor för rätten att uppbära bidraget bör därvid enligt verkets mening ställas att de blivande adoptivföräldrarna har erhållit barnavårdsnämndens tillstånd att ta emot barnet som fosterbarn.

Nämnden för internationella adoptionsfrågor (NIA) och Förbundet Adoptionscentrum har i skrivelser till regeringen anslutit sig till riksförsäkringsverkets framställning.

De barn som det här är fråga om kommer till Sverige från sina hemländer i syfte att bli adopterade av en svensk familj. Det står alltså redan från början klart att de efter en begränsad tid kommer att rättsligt vara barn till svenska föräldrar. Under den tid som själva adoptionsproceduren i Sverige tar, i genomsnitt minst upp emot ett halvår efter ankomsten, intar dock dessa barn en rättsligt sett osäker ställning: de saknar vårdnadshavare och förmyndare, de saknar rätt till underhåll, arv m.m. En rätt som de dock uttryckligen har är rätten till barnbidrag så snart de har blivit bosatta i Sverige. Det får då anses vara olyckligt om denna barnets rätt inte kan komma det till del av formella skäl. Visserligen förekommer det att barnets blivande föräldrar förordnas som förmyndare för barnet redan före adoptionen. I sådana fall lär barnbidraget utan svårighet kunna betalas ut redan med stöd av 4 § första stycket. Jag delar emellertid riksförsäkringsverkets uppfattning att det hinder för utbetalning av bidraget som enligt vissa domstolsutslag finns för övriga fall bör undanröjas. Det kan enklast ske genom att i ett nytt andra stycke uttryckligen likställa barnets blivande föräldrar, som i ett övergångsskede är att anse som dess fosterföräldrar, med andra föräldrar. En förutsättning bör därvid vara, att de har utverkat barnavårdsnämndens tillstånd att ta emot barnet för vård och fostran i hemmet (47 § barnavårdslagen, 25 § andra stycket socialtjänstlagen).

3 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag har anfört nu har det inom socialdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m.m.,
2. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
3. lag om ändring i lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna.

4. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

Förslagen har upprättats i samråd med

statsrådet Holm beträffande 1,

chefen för kommundepartementet beträffande 3.

4 Specialmotivering

4.1 Stadgan om enskilda vårdhem m.m.

2 §

Stadgan är ej tillämplig på

1. omsorger om vissa psykiskt utvecklingsstörda, varom finns särskilda bestämmelser,

2. vård av handikappade, till vilken statsbidrag utgår.

3. kontrollerad familjevård eller därmed jämförlig vård.

4. anstalt, avsedd för riksförsäkringsverkets sjukvårdande verksamhet,

5. sådant hem för vård eller boende för vilket krävs tillstånd enligt 69 § socialtjänstlagen (1980:620),

6. annat i 1 § avsett vårdhem för vilket regeringen meddelat särskilda föreskrifter.

Har enskilt vårdhem inrättats med bidrag av statsmedel eller utgår statsbidrag till dess drift, skall stadgan tillämpas endast i den mån den ej strider mot statsbidragsbestämmelserna.

Den nuvarande lydelsen räknar i sju punkter upp vilka vårdinrättningar som inte faller under stadgan trots att de formellt skulle göra det enligt definitionen i 1 §. Punkterna 5 och 6 anger barnvårdsanstalt resp. anstalt eller inackorderingshem (behandlingshem) för missbrukare av alkohol eller narkotika, till vilket statsbidrag för anordnande eller drift utgår. Båda dessa typer av vårdinrättningar hör hemma inom socialtjänstens område.

Enligt förslaget ersätts nu punkterna 5 och 6 av en ny punkt 5 enligt vilken stadgan inte skall tillämpas på hem för vård eller boende, för vilka har meddelats tillstånd enligt 69 § socialtjänstlagen (1980:620), dvs. privata vårdhem inom socialtjänstområdet. Den nuvarande punkten 7 blir därför i fortsättningen i stället punkten 6.

Bestämmelser om barnvårdsanstalter återfinns f.n. i 8 kap. barnvårdslagen (1960:97). Enligt 57 § första stycket BvL skall enskilda som önskar inrätta ett barnhem söka tillstånd hos regeringen eller, om regeringen så bestämmer, hos socialstyrelsen. När verksamheten påbörjas vid någon

annan barnavårdsanstalt än barnhem skall anmälan därom göras hos socialstyrelsen eller, om regeringen så bestämmer, hos vederbörande länsstyrelse. – Bestämmelser om enskilda vårdanstalter för alkoholmissbrukare återfinns i bl.a. kungörelsen (1957:144) om statsbidrag till anordnande av vårdanstalter för alkoholmissbrukare och kungörelsen (1955:426) om statsbidrag till driftkostnader vid vårdanstalter för alkoholmissbrukare m.m.

Privata institutioner för social omvårdnad av den typ, som har nämnts här, skall i fortsättningen i princip söka tillstånd för verksamheten hos länsstyrelsen enligt 69 § socialtjänstlagen. Närmare föreskrifter kommer att meddelas av regeringen med stöd av 24 § socialtjänstlagen.

4.2 Lagen om bidragsförskott

6 §

Den som önskar erhålla bidragsförskott eller vill komma i åtnjutande av högre förskott skall göra ansökan därom. Ansökan göres av vårdnadshavaren eller särskilt förordnad förmyndare för barnet. *Om barnet har beretts vård i ett familjehem eller ett hem för vård eller boende inom socialtjänsten*, får ansökan göras även av *socialnämnden*.

Ansökan skall innehålla nödiga upplysningar för bedömning av barnets rätt till bidragsförskott ävensom en av sökanden på heder och samvete avgiven förklaring, att de lämnade upplysningarna äro med sanningen överensstämmande. Är sökanden ur stånd att själv avgiva sådan förklaring, skall riktigheten av upplysningarna intygas av två trovärdiga, med förhållandena förtroagna personer. Därest underhållsbidrag fastställts för barnet, skall domstols beslut eller annan handling, som kan ligga till grund för indrivning av bidraget, i huvudskrift eller bestyrkt avskrift fogas vid ansökningen, såframt dessa handlingar ej eljest äro tillgängliga för försäkringskassan.

Ändringarna i *första stycket* föranleds av socialtjänstreformen. I den nuvarande lydelsen anges att barnavårdsnämnden får göra ansökan om bidragsförskott om ett barn är omhändertaget för samhällsvård. Härvid görs ingen skillnad mellan ett omhändertagande enligt 29 § barnavårdslagen eller enligt 31 § barnavårdslagen. På motsvarande sätt görs i den nya lydelsen ingen skillnad om barnet har beretts vård med stöd av LVU eller med stöd av SoL.

19 §

I mål eller ärenden enligt denna lag får delgivning inte ske med tillämpning av 15 § delgivningslagen (1970:428).

19 § innehåller f.n. två stycken.

Första stycket föreslås upphävt. Förslaget, som hänger samman med proposition 1980/81:13 om polisens uppgifter, utbildning och organisation

m.m., har motiverats uttömmande under avsnitt 2.2.

Andra stycket har föreslagits ändrat på samma sätt också i prop. 1979/80:1 om socialtjänsten. Att förslaget tas upp även i detta sammanhang beror på att ikraftträdandet avseende hela 19 § nu föreslås ske redan den 1 januari 1981 medan ikraftträdandet av socialtjänstlagstiftningen i övrigt har skjutits upp till den 1 januari 1982. Den föreslagna ändringen är inte beroende av barnavårdslagens upphävande.

I sak innebär förslaget att delgivning av handlingar i bidragsförskottsärenden till skillnad från vad som gäller nu skall kunna ske enligt 12 § delgivningslagen (1970:428), dvs. genom s.k. surrogatdelgivning. Däremot kvarstår förbudet mot kungörelsedelgivning enligt 15 § delgivningslagen.

Övergångsbestämmelserna

19 § i den nya lydelsen föreslås träda i kraft redan den 1 januari 1981. Ändringarna i 6 § hänger i sin helhet samman med socialtjänstlagen och LVU och bör därför träda i kraft samtidigt som de.

4.3 Lagen om allmänna barnbidrag

4 §

Rätten att uppbära allmänt barnbidrag för visst barn tillkommer, där barnet står under föräldrarnas gemensamma vårdnad, barnets moder eller, om föräldrarna gjort anmälan härom till allmän försäkringskassa, barnets fader. Är fader eller moder som uppbär bidrag enligt vad nu har sagts till följd av frånvaro, sjukdom eller annan orsak för längre tid förhindrad att deltaga i vårdnaden, skall rätten att uppbära bidraget i stället tillkomma den andre av föräldrarna. Står barnet ej under föräldrarnas gemensamma vårdnad, tillkommer rätten att uppbära bidragen den som har vårdnaden om barnet.

I fråga om rätten att uppbära allmänt barnbidrag likställs med föräldrar de, som med barnavårdsnämndens tillstånd har tagit emot ett utländskt barn för vård och fostran i syfte att adoptera det.

Allmän försäkringskassa får på framställning av barnavårdsnämnd förordna att allmänt barnbidrag för barn, som genom barnavårdsnämndens försorg placerats i enskilt hem, skall uppbäras av den som fostrar barnet. Har barnet placerats i enskilt hem av annan än barnavårdsnämnd, får sådant förordnande meddelas på framställning av den som enligt första stycket uppbär bidraget.

I paragrafen föreslås ett nytt *andra stycke*. Det tidigare *andra stycket* blir därför i fortsättningen tredje stycket.

Innebörden av det nya stycket är att ge de blivande adoptivföräldrarna till ett utländskt barn rätt att uppbära det barnet enligt 1 § *andra stycket* tillkommande barnbidraget. De blivande adoptivföräldrarna måste kunna visa tillstånd enligt 47 § barnavårdslagen (1960:97) att ta emot barnet som fosterbarn (efter den 1 januari 1982 tillstånd enligt 25 § *andra stycket*

socialtjänstlagen).

Även tredje stycket reglerar rätten för fosterföräldrar att uppbära barnbidrag. Första punkten förutsätter dock att barnet är omhändertaget för samhällsvård genom barnavårdsnämnden. Andra punkten avser visserligen, liksom fallet är med de utländska adoptivbarnen, de s.k. privatplacerade fosterbarnen. Rätten för fosterföräldern är dock i det fallet kopplad till en begäran från den som normalt uppbär bidraget, dvs. föräldern/vårdsnads-havaren. Det utländska adoptivbarnet har av naturliga skäl ingen sådan anhörig i Sverige.

Det här föreslagna tillägget bör träda i kraft den 1 januari 1981. I 4 § har föreslagits en viss mindre ändring även i prop. 1979/80:1 om socialtjänsten ("barnavårdsnämnd" skall bytas ut mot "socialnämnd"). Den ändringen skall inte träda i kraft förrän den 1 januari 1982. Det måste kunna förutsättas att riksdagen på lämpligt sätt samordnar behandlingen av det nu framlagda förslaget med förslaget i propositionen om socialtjänsten.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att antaga förslagen till

1. lag om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m.m.,
2. lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott,
3. lag om ändring i lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna,
4. lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Innehåll

Propositionen	1
Propositionens huvudsakliga innehåll.....	1
Lagförslag	2
1 Förslag till lag om ändring i stadgan (1970:88) om enskilda vårdhem m. m.....	2
2 Förslag till lag om ändring i lagen (1964:143) om bidragsförskott.....	3
3 Förslag till lag om ändring i lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna.....	5
4 Förslag till lag om ändring i lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag.....	4
Utdrag av protokoll vid regeringssammanträde 1980-10-30	7
1 Inledning.....	7
2 Föredraganden.....	8
2.1 Stadgan om enskilda vårdhem m. m.	8
2.2 Lagen om bidragsförskott.....	10
2.3 Lagen om vissa lokala organ i kommunerna.....	11
2.4 Lagen om allmänna barnbidrag.....	11
3 Upprättade lagförslag.....	13
4 Specialmotivering	13
4.1 Stadgan om enskilda vårdhem m. m.	13
4.2 Lagen om bidragsförskott.....	14
4.3 Lagen om allmänna barnbidrag.....	15
5 Hemställan	16
6 Beslut.....	16

